

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, 1680

115. An excommunicatus possit esse actor in iudicio? Et an sit peccatum mortale ex obiecto, si excommunicatus ius suum petat in iudicio? Ex p. 5. tr. 9. res. 110.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76372](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76372)

quando testis est toleratus) sicut diximus de instrumento Tabellionis, qui est testis qualificatus; & id etiam existimamus verum, quoniam testis sit toleratus, quia ei, quamvis tolerato, non est obligatio credendi, valor autem testimonij consistit in eo quod ei debeat credi. Vide etiam Cornejo in 3. part. tr. 5. de excomm. disp. 10. §. 9. q. 6. & Philippum Fabrum, de cens. in 4. sent. disp. 2. §. 9. 1. disp. 4. c. 6. n. 202. vbi ita esset: Est dubium an validum sit testimonium excommunicati in scripturis extrajudicialibus, & privatis, ut in testamentis, contractibus, &c. & aliqui tenent esse validum, & Suarez, in 4. disp. 16. n. 7. quia, inquit, licet jure prohibeatur, ut non licite fiat, non tamen cavetur ut valide non fiat in scripturis privatis. Verum ego hoc non intelligo, nam omnis scriptura facta per Tabellionem auctoritate tabellionatus mihi videtur publica, quia auctoritas Tabellionis est publica. Vnde testis testificans in tali scriptura, mihi videtur testificare publice, quia licet actu non sit deducta ad iudicium, tamen potest deduci, & est apta nata deduci. Itaque mihi videtur includi in illis actibus de quibus dicitur cap. licet de sent. excomm. in 6. in quo dicitur excommunicatum tam in judicialibus, quam extrajudicialibus, a legitimis actibus esse removendum. Ita Faber.

2. Verum ego puto quod excommunicatus non potest esse testis, ut patet c. decernimus, de sent. excomm. in 6. vbi decernitur ut iudices seculares per censuras Ecclesiasticas compellantur tales repellere. Si tamen admittatur ejus testimonium est validum, quia non apparet vllum jus irritans ejus testimonium, quando admittitur. Vide Henricum, lib. 13. c. 7. n. 5. in fine, quod non solum verum est in iudiciis, sed etiam in testimonio lato extra iudicia quoad contractus, & testamenta, &c. Videri potest Sayrus, tom. 1. Theauri casuum lib. 2. c. 8. n. 1. & 4. Toleratus si requisitus testetur, non solum valide, sed etiam licite id facit, & hac omnia docet præter Suarez Præpositus, in 3. part. q. 2. de excomm. dub. 13. n. 90. vide etiam circa præsentem questionem Turrianum, lib. 2. disp. 14. dub. 4. & Filliuc, tom. 2. tr. 12. c. 7. n. 178. vbi n. 188. quærit quodnam peccatum committat, si excommunicatus sit testis in iudicio vel extra: Et respondet peccare tantum venialiter, etiam si vitandus sit, quia tantum est communicatio humana.

3. Nota tamen quod stando in prima sententia, excipiendi sunt testes excommunicati in causa matrimonij, ut notat Sanchez, de matr. l. 3. disp. 41. n. 5. & ex Avila docet etiam Cornejo vbi sup. nam in casu matrimonij testes excommunicati non repelluntur, ut etiam in causa hæresis, ex c. in fidei, de hæret. in 6.

Sup. hoc pro matrimonio in 2. tr. 6. Ref. 83. §. 1. in fin. &c. & pro causa hæresis inf. in tr. 10. latè in Ref. 41. &c.

RESOL. CXIII.

An excommunicatus possit esse Advocatus, aut Procurator? Et an matrimonium contractum per Procuratorem excommunicatum sit validum? Ex part. 5. tr. 9. Ref. 114.

§. 1. Respondet quod conveniunt DD. excommunicatum non posse licite advocare, nisi quando est toleratus, & inducitur a fidelibus, & quando non est toleratus, non posse licite admitti ad id, ut supponitur in c. decernimus 8. de sent. excomm. in 6. Quod si a iudice de facto admittatur, & ei non obiciatur excommunicatio, patrocinia ab ipso facta valida sunt, quia nullibi irritantur, & tunc poterit pro illis stipendium accipere, non verò pro factis, postquam ei obiecta est excommunicatio, & repelluntur, quia tunc sunt irrita ad decisionem causæ, & ita docet Hurtado, disp. 8. de excomm. disp. 7. cui adde Villalobos, in summa, tom. 1. tr. 13. diff. 14. n. 8. vbi sic ait. [Tambien no puede el descomulgado ser abogado, que esto es comunicacion, y especialmente le está prohibido

en derecho, y así le puede el juez repeler, y lo debe hazer si fuesse denunciado, o notorio perculsor de Clerigo. Mas si de hecho abogasse, lo que hiziere valdrá, que no está irritado por derecho, y solo en esso pecará venialmente.] Ita ille.

2. Sed an excommunicatus possit esse Procurator? Respondet negativè ex generali prohibitione communicandi cum aliis, & in speciali facta in iuribus supra relatis, ex quibus solum permittitur excommunicato, ut se defendat in iudicio, quod verum est tam in Procuratore ex parte actoris, quam ex parte reus, licet reus excommunicatus possit defendere se in iudicio, ut dictum est, hoc tamen concessum est ei propter necessariam defensionem. Procurator verò voluntarius est, ejus tamen acta valida sunt, quando a iudice non repellitur, si institutus fuit Procurator ante excommunicationem; si verò quando institutus fuit, excommunicatus erat, res est difficilior, sed probabilior pars affirmativa, & hac omnia docet Cornejo in 3. part. tr. 5. de excomm. disp. 10. §. 9. q. 3. & 4. Philip. Faber de cens. in 4. sent. disp. 2. §. 9. 1. disp. 4. c. 6. n. 203. cum Turrianum lib. 2. disp. 14. dub. 5. & Præpositus in 3. p. q. 2. de excomm. dub. 13. num. 91. vbi docet etiam matrimonium contractum per Procuratorem excommunicatum esse validum.

RESOL. CXIV.

An excommunicatus possit esse Tutor, vel Curator? Et virum validi sint contractus ab eo facti? Ex part. 5. tract. 9. Ref. 115.

§. 1. Respondetur negativè ex generali prohibitione communicandi cum aliis, & quia excommunicatus non potest officium publicum habere, vnde tutor excommunicatus peccavit administrando res pro illis, tam in iudicio, quam extra; virum autem validi sint contractus ab eo facti, Canonice negant quos sequitur Sylv. ver. excomm. 1. n. 2. & 3. Sed probabilis est pars affirmativa, cuius ratio est, quia nullum datur jus eos irritans, quam sententiam ex Suarez, tenet Cornejo in 3. part. tr. 5. de excomm. disp. 10. §. 9. q. 3. & Turrianus, lib. 2. disp. 14. dub. 5. Vide etiam Villalobos, in summa, tom. 1. tr. 17. diff. 14. n. 10 vbi sic ait. [El poder que se da al Procurador vale, como dicen Decio, y otros, aunque esté descomulgado, como dezimos en la eleccion del escrivano, que como lo que haze, no es irritado, tanpoco es irrita la eleccion por donde se va para allá, que basta que se pueda irritar, y no prueban mas vnos textos, que se alegan por la parte contraria, como advierte Suarez. Lo mismo se ha de dezir del tutor, y lo mas oficios semejantes, que pecaran venialmente los que los reciben, o exercitan estando descomulgados, porque son ciertas comunicaciones, mas valdrá lo que hizieren.] Hæc Villalobos.

RESOL. CXV.

An excommunicatus possit esse actor in iudicio? Et an sit peccatum mortale ex obiecto, si excommunicatus ius suum in iudicio petat? Ex part. 5. tractat. 9. Refol. 110.

§. 1. Respondet negativè, ut constat ex cap. decernimus, de sent. excomm. & ex cap. 1. de iur. iur. except. in 6.

2. Notandum est tamen hic Turrianum, lib. 2. disp. 14. dub. 5. par. 14.

Et ejus absolutione. Resol. CXVI. &c. 75

putat. 1. dub. 3. ex Suarez docere non esse peccatum mortale ex objecto, si excommunicatus jus suum petat in judicio, donec vel per exceptionem, vel per officium judicis repellatur, si alias revera petat justitiam debitam, & non utatur vi, aut fraude. Et hoc etiam docet Cornejo in 3. part. tr. 5. de Excom. disp. 10. §. 9. quest. 1.

3. Nota etiam cum Hurtado, disp. 8. de excomm. diff. 3. num. 6. si excommunicatus sit toleratus, quamvis possit à judice rejici, quia potest non communicare cum illo, non tamen tenetur cum, quamvis publicum, rejicere, (nisi ad petitionem partis sufficienter probantis excommunicationem) quia non tenetur cum vitare.

RESOLVITIO CXVI.

An excommunicatus vitandus possit petere à suo debitore suum creditum, & is ad id teneatur. Ex part. 5. tract. 5. Ref. 130.

§. 1. **N**egativè respondent aliqui, quos citat & sequitur Sayrus, lib. 2. c. 9. n. 20. & 21 ubi tandem concludit, quemquam non teneri solvere excommunicato, quod promisit solvere cum juramento ante excommunicationem, quia communicare cum excommunicato non licet, quia ut ait Hostiensis, opinio hæc magis tendit in favorem fidei, & censuræ Ecclesiasticæ, tum etiam in favorem animarum ipsorum excommunicatorum, & in odium peccatorum suorum, hæc enim ratione excommunicati ipsi citius respiciunt à contumacia, & absolutionem procurant, ut quod sibi debitum est, recuperare possint, & alij etiam non excommunicati videntes quod debita sua non recuperant, si excommunicentur, sibi ipsis magis cavebunt, ne aliquid faciant ob quod excommunicationem incurrant. Et hanc opinionem ego puto cum Lessio lib. 2. cap. 16. dub. 9. num. 77. esse probabilem.

2. Sed mihi magis placet opinio affirmativa, quam tuetur Avila part. 2. cap. 6. disputat. 11. dub. 4. Alterius lib. 2. disp. 4. cap. 1. Lessius ubi supra num. 79. & ratio est, quia neque jure divino, neque etiam jure humano debitor liberatur à tali debito statim solvendo post elapsum terminum. Non jure divino, quia nullum tale jus reperitur, præsertim cum etiam Ethnicis & publicanis debita solvenda sint, ut colligitur ad Roman. 13. nisi forte spes esset tua dilatione ipsum conversum iri, & reconciliandum Ecclesiæ, quod interdum vltu venit, quando debitor est magnæ auctoritatis, & recusat solvere creditori, nisi redeat ad Ecclesiam. Non jure humano, quia jura citata non loquuntur de debito pecuniario, sed de debito fidelitatis, & obsequij, leges enim pœnales sunt strictè interpretandæ, quamvis Medina, & quidam alij putent etiam agere de debito pecuniario, quod promissione, & stipulatione juramento confirmata sit contractum, & de omni alio debito solis verbis contracto, quod est probabile.

RESOL. CXVII.

An excommunicatus possit in judicio respondere per scriptum, vel cogatur respondere per procuratorem? Ex part. 5. tr. 9. Ref. 111.

§. 1. **Q**uod cogatur respondere per Procuratorem, docet Avila, part. 2. c. 6. disp. 2. dub. 2. Hurtado Tom. 4.

do, disp. 8. de excomm. diff. 4. num. 7. & in hanc sententiam magis videtur inclinare Turrianus, lib. 2. de Justitia & iur. disp. 14. dub. 3. & ratio est, quia id significatur, in cap. intelleximus, de iudiciis.

2. Sed verius ego puto posse respondere per se ipsum, quia non videtur tali excommunicato negari quod communi jure cuivis reo conceditur, alias plerumque sentiret nimis magnum gravamen, si non posset per se respondere. Confirmatur ex cap. cum inter, & cap. vltim. de exceptionibus, quibus absolute conceditur excommunicato potestas respondendi, ergo etiam per se, si tamen prius possit obtinere absolutionem ab excommunicatione, omnino decentius est, ut ante illam per se non respondeat. Ad cap. intelleximus, respondetur particulam, per alium, non excludere ipsum reum, quasi per se respondere non possit, sed per eam Summum Pontificem velle, quod saltem per alium debeat reus respondere. Et ita hanc sententiam docet Præpos. in 3. part. quest. 2. de excomm. dub. 13. num. 87. & Coninch de Sacram. disp. 14. dub. 11. num. 116.

RESOL. CXVIII.

An excommunicatus possit testari, & si aliquis instituat aliquem excommunicatum pro hærede testamentum sit validum?

Et an, in supra dicto casu, omnes convenientes ad testamentum peccent? Ex part. 5. tr. 9. Ref. 129.

§. 1. **R**espondeo quod excommunicatus non potest licetè testari, & omnes convenientes ad testamentum peccant, tamen si testetur, testamentum est validum, secundum omnes, cap. vltimis, de dolo, & contumacia, & aliis iuribus. An verò si quis instituat aliquem excommunicatum pro hærede, validum sit testamentum, non est ita certum. Summistæ, ut Sylvester ver. hæreditas 3. num. 2. Armilla, Angelus, ver. hæres, num. 22. Tabienna, Hostiensis, n. 20. & alij negant, hoc fundamento, quod excommunicatus sit incapax hæreditatis, testamentum autem tunc est nullum, cum hæres tempore testamenti est inhabilis & incapax hæreditatis, l. sed si conditioni, §. solemus, & l. si alienum, §. in extraneis, ff. de hæreditibus instituendis. At Suarez, optima ratione disputat. 15. sect. 9. hanc opinionem confutat, quia supponit fundamentum falsum, scilicet quod excommunicatus propter excommunicationem sit incapax hæreditatis; nam excommunicatio per se, sicut non privat excommunicatum dominio rerum suarum, ita non privat potestate acquirendi dominium aliarum, unde si aliquando excommunicatus privatur botis suis, ut contingit in hæretico, hoc non provenit ratione excommunicationis, ita quod hic sit effectus ejus proprius, sed ex accidenti in odium, & punishmentem peccati hæresis. Ergo, &c. Et ita docet Philippus Faber, de cens. in 4. sent. disp. 25. q. 1. disp. 4. c. 6. num. 206. Mercerus, de Sacram. in 3. p. q. 21. dub. 13. & Fillucius, tom. 1. tr. 12. c. 8. n. 207. qui tamen optimè notat, quod si excommunicatus non sit vitandus, etiam si ipsi non liceat condere testamentum, tamen si velit, aliis est licitum adesse, ut Notario, testibus, quia ipsis non est prohibita communicatio. Ille etiam qui sperat se hæredem instituendum, potest testatorem inducere ad testamentum, quia id est in sui favorem non excommunicati: quod si vitandus sit, tunc neque aliis licebit communicare, nisi soli hæredi instituendo, excusatur enim propter utilitatem, ob quam etiam fortè possunt excusari Tabellio, & testes vocati ab hærede instituendo.

Sup. hoc hæretico in Ref. not. præteritæ §. Limitanda.